

Fra Hjulbjerghøj til Holmes Have

Af Jan Kock

Fig. 1. Hjulbjerghøj ligger lige op til vejen der fører fra Holme til Skåde. Denne vej Hjulbjergvej har taget navn efter højen. Udsnit af matrikelkort over Holme By, der har været i brug fra 1816-1856. Ændringer i løbet af disse år er blot tegnet ind på kortet. Ikke længere gældende arealgrænser er markeret eller afløst ved at der er slået to små skråstreger over grænser og tal. www.hkpn.gst.dk Holme 1031351.

Holmes Have ligger som en afgrænset enklave i et kvarter der ellers er præget af at være udbygget med boliger i den sidste halvdel af 1900-tallet. Årsagen hertil er en udvikling der har stået på de seneste 200 år. Her gøres der kort rede for denne udvikling frem til de boliger, der står på stedet nu.

Mange af bakkerne omkring Holme by har navne. Mest kendt er Jelshøj mod sydøst med en velbevaret høj fra bronzealderen på toppen. En anden var Hjulbjerghøj stik øst for Holme. Her har også været en gravhøj, der nu er borte (fig. 1).

Ved de store landbrugsreformer i slutningen af 1700-tallet blev de fleste landsbyer, hvor jorden indtil da blev dyrket i fællesskab, udskiftet således at hver gård fik sin egen jord at dyrke. Ved mange landsbyer skete det ved en stjerneudskiftning. Også ved udskiftningen af Holme valgte man denne metode. Det betød at landsbyen med 17 gårde blev liggende, men hver gård fik sit eget stykke kileformede jord, hvor spidsen nåede ind til landsbyen, nærmest at sammenligne med et stykke lagkage. Disse kiler gav et vejforløb, hvor nye veje stråler ud fra landsbyen. En af kanterne på en sådan kile kom til at gå umiddelbart lige syd for Hjulbjerghøj, så det var nærliggende at kalde vejen for Hjulbjergvej.

I 1904 blev Maren, datteren til ejeren af Holme Østergaard, gift med Rasmus Rasmussen også kaldet "Ras Sjællænder", da han kom fra den landsdel. På Østergaard havde man også en søn og de to børn fik så hver sin del. Sønnen Michael Mikkelsen fik Østergård med halvdelen af jorden. Og Maren og Rasmus byggede en firelænget gård, der fik navnet Hjulbjerggård (fig. 2).

Fig. 2. Hjulbjerggårds stuehus opført i 1904. Facaden ud mod gårdspladsen. Bygningen er disponeret med en trappe op til fordøren på den høje stueetage og med tre vinduer på hver side. Billedet er taget i 1965, da Holme Tømmerhandel havde overtaget grunden og brugte avlsbygningerne til lager. Derfor ses på væggen en reklame for Solignum. Ud over at der er opsat elektrisk belysning over døren, står huset helt som da det blev opført. Set mod nordvest. Billedet tilhører Højbjerg-Holme Lokalhistoriske Arkiv www.arkiv.dk B 735.

Rasmus var meget foretagsom og fik i 1909 lov til at fjerne en del træer fra Landsudstillingen i Aarhus, da denne var slut. Træerne blev plantet omkring gården og i skel. Allerede i 1910 blev gården dog solgt grundet dårlig økonomi. Den nye ejer hed Weiss. Han plantede mirabellhegn i dele af skellet til ejendommen. Alfred Carsted overtog gården i 1922 og havde den frem til 1933, hvor Søren Madsen købte stedet. Siden blev stedet solgt til murer Iversen, og efterfølgende til Breinholt, der igen afstod gården til Aarhus Tømmerhandel, der holdt til på stedet fra 1957 under navnet Holme Tømmerhandel og senere Barnow. Noget af det første den nye ejer foretog sig var at fjerne den fredede høj, der lå skjult i et buskads. Det var selveste Hjulbjerghøj der forsvandt der. En brand i 1981 ødelagde dele af tømmerhandlen. Virksomheden på stedet ophørte i 1992 og der blev afholdt auktion over hvad der var noget værd. Siden blev bygningerne og grunden overtaget af Rasmussen og Schiøtz a/s, der lod bygningerne rive ned.

I 1995 udarbejdede kommunen en lokalplan for området der taler om tæt lav bebyggelse. Et konsortium opførte i 1999-2000 den nuværende bebyggelse med 56 boenheder i ét og to plan, der var beregnet solgt som ejerboliger. Projektet kaldes Holmes Have.

Fig. 3. Til venstre ses Holme Tømmerhandels store lagerbygning på fotografi taget 14. oktober 1964. Til højre er man i gang med at omlægge Hjulbjergvej. I forgrunden til venstre hjørnet ved Kvædevej. Omkring tømmerhandlen er der et højt metalhegn på betonstolper. Hegnet er nu fjernet ud mod Hjulbjergvej og erstattet af en støjskærmende jordvold, men står stadig ud mod Kvædevej som i tømmerhandlens tid. Set mod øst. Billedet tilhører Højbjerg-Holme Lokalhistoriske Arkiv www.arkiv.dk B1973.

Kilder:

Historiske kort på nettet. www.hkpn.gst.dk Holme 1031351.

Højbjerg-Holme Lokalhistoriske Arkiv. www.8270lokalhistorie.dk

Rasmussen, Signe: Hjulberggården. I: Årsskrift 1996 fra Holme Lokalhistoriske samling s. 10-13. ISSN 1395-3311

2. august 2023